

آبونه شرایطی

ممالك عثمانیه سته لکی (۶۵)، التي
آیلنی (۳۵) غوشدر .
ممالك اجنیه سته لکی (۱۷)، التي
آیلنی (۹) فرانقدر .

اداره خانه

باب عالی چاه سنده دائره مخصوصه

اخطارات

آبونه بدلی پشندر .

§

مساله موافق آثار مصلحتیه فیول
اولنر . دج ایلملین یازیلر اناده
اولنماز .

الاستیک

سر ۱۳۳۰

دینی، فلسفی، علمی، ادبی، سیاسی هفته لقی مجموعه اسلامیه در.

اخطارات

رساله مردن آلدینی کوسترلک شرطیه
بتون یازیلری هر هانکی برغزین رفتدن
اقتباس اولونه بیلیر .

§

مکتوبلرک، امضایرک واضح و اوقو ناطقی
اولسی و آبونه دره نومروسی محتوی
بولونسی لازمدر .

§

ممالك اجنیه ایچون آبونه اولانلرک
آدرسلرک فرانسه زجهده یازلسی رجا
اولنور .

§

پاره کوندردیکی زمان نه به دائر اولایغندک
واضحاً بیلدرلسی رجا اولنور

اتبعون اهدکم سبیل الرشاد

صاحب و مدیر مسئول: ح. اشرف ارباب

والله یدین من یشاء الی صراط مستقیم

عدد ۲۹۸

۳ رجب ۱۳۳۲

بخشینه

۱۵ مایس ۱۳۲۹

جلد ۱۱

فلسفه

مادیون مسلك فلسفیسینک ادیان هجومی [۱]

تعالیمی اوغورنده ، فاضل محررلری طرفندن ، صرف ایلمکده
اولان بویوک بویوک مساعی سایه سنده « سبیل الرشاد » مجله اسلامیه سی
هیچ شبهه یوقدرکه ، امت عثمانیه نك استناد ایده جکی قوای معنویه
صیره سنه کچمشدر . بناءً علیه بنده ، بوکون ایچون تدقیق ضروری
اولان بر طاقیم مباحثی اورتیه قویق صورتیه ، مجله نك معزز مسلکده
خدمت ایتمکدن کری طور مایه جغ . امید ایدرم که اوکا معاونت شرفی
الده ایده بیایرسه م بوملت مظمه یه خدمت ایتمش اولورم .

قارشیمه چیقان مسائل حاضره ایچنده « مادیون مسلك فلسفیسینک
ادیان هجومی » قدر بویوک ، اونک قدر اهمیتلی هیچ بر موضوع
کوره میورم . زیرا بوکون علمای غربی کیجه کوندوز اشغال ایدن
یکانه مسئله اوندن عبارتدرکه ، روحیون مسلك فلسفیسیه آرلرنده
پدوام ایتمکده اولان حربک طرفیندن برینک غلبه سیله نتیجه لنه جکی
دوره سکون متخالف تلقیلری ، متضاد ادراکری بربرندن آیران
بر حد فاصل طایفه جق ، هم هیچ شبهه یوقدرکه صولک مظفریت دین حقک
اوله جقدر . ایشه اوزمان ، حقیقت آرتیق سریر بلندنده استقرار
بوله جق ، ذه نلرده بوکون قبللری متالم ایدن شبهه ، شک مجادلرندن
ابدیاً قورتوله جقدر .

انسان فطرة متدیندر . اونک ایچونددرکه کندیسنده بولنان هر
شی اعتقاده ، اخلاقه میل ایدر . لکن مادیون فلسفه سنک اورتیه
صالدانی شهرلر زواللی بشری روحک اوقدر ایستدیکي عقائده صاحب
اوله بیلیمکدن منع ایدیور . اونک ایچون ، اخلاق مدافع لرینه ، اسرار

[۱] باش محرر من محمد عا کف بك افندی طرفندن ترجمه ایدیشدر .

دین حاملرینه ترتب ایدن بر وظیفه وارسه اوده بوشه لری آنجق
علوم صحیحه و فلسفه حقیقه سلاحیه محو ایتمکدر ؛ یوقسه روح علمدن
نصیبی اولمایان بر طاقم کورولتولرله ، استهزالی تزییفلرله دکل . زیرا
بویکینجی صورت دینه بوتون بوتون مضر در ؛ اونک وقارینی کوچولنه جکی
کبی رجال دینی ، علمی حجتلره قارشى عینی جنسندن حجتلره مقابله
ایده مین عاجزلرک موقعنده کوستر . بونک ایسه ملتک صلاحی نامه
هیچ بر خیری اولماز .

مادیون مسلك فلسفیسینک عصریمزده کی تجلیسی اوزم محترم استادلریمزک
زمانلرنده اولدیغندن بوسبوتون باشقهدر . اوت ، بوکون او مسلك
آرتیق اسکی یونان فیلسوفلرندن اریستوتولرک منطقنه ، آپیکورلرک
اصولنه ، پروتلرک لادریه سنه استناد ایتمیور .

خایر ! مادیون فلسفه سی کندی اساسلری تأیید خصوصنده بوکون
معقولات نظریه دکل ، بلکه علوم طبیعییه ، تجارب طبیعییه استناد
ایدیور . بو حیثیته او ، بر فلسفه عملیه درکه اربابنک حائر اولدینی فنونک
کافسنى الده ایتمینلر ایچون چور و تمهیه قالدیشمق طوغرو اوله نماز .

کیم خاطرینه کتیره بیلردی که : تشریح کبی ، وظائف الاعضا
کبی ، حیوانات کبی ، نباتات کبی ، طبقات الارض کبی ، حکمت ، کیمیا
کبی ، کائناتک هر ذره سنده تجلی ایدن ابداع فیضاً فیضی نظر عبرته
سرمسی ؛ خلقتک محیر العقول اسرارینی کمال وضوح ایله کوسترمسی
اعتباریه بر زمانلر عقائده خادم اولان علوم ، برکون کله جکده لامارق ،
هوکسلی ، لیل ، کیبل ، بوخنر ، خصوصیه داروین کبی دهر بیلرک
تعلیلاتی نتیجه سی اوله رق ادیانک اساساتنه هجوم ایدن علومک ایلمک
صفنده بولنه جقدی ؟ ایشه بوفلسفه مادیه ، سلاحلری شو صایدیغمن
علملردن آلدیده الهیک وارلغنه ، روحک موجودیتنه ، بقایه ، اصول
اخلاقه ایمان عقیده لرینه قارشى الك شدید الشکیمه بردشمن کسیدلی . ادیان
ایسه کندیسینی مدافعه اولانلرک عجزندن ، ضعفندن طولای سلاحلر قالدی .

فلسفه ماديہ غربہ اولیہ شدتلی برسطوت کوستردی کہ: دویرم دک، ییقادق بر شی برافادی. اگر جناب حق بوفلسفہ نک قارشینہ ینہ اونک کی محسوسات اوزرینہ مؤسس اولان؛ وسبیل حقدہ لوم لائمن پروا ایتیہ جک اعظم رجال فنک مجاہداتیلہ مؤید بولان روحیون مسالک فلسفینسی چیقارمش اولاسہ ایدی، عقائدک عصر حاضر نہایتہ قدر دایانہ بیله جکخی امید ایدہ جک کیمسہ قالمزدی.

هم فلسفه مادیہ نک غربہ کی هجومی یالکز بر فرقہ یه قارشى اولمايوب، کیمی فرقہ وارہ رق، کیمی وارہ قمیزین، هر کس اولیہ دن نصیبی آدی. اورادن ده شرنه کلرک افکاری اولیہ براسه تیلا ایتدی که - کندیلرینک حالا مسلمان اولدقلری توهم ایتلرینہ زغماً - اکثریت وجهه، غایه اعتباریلہ دهری کسیدی. دینی مدافه وظیفه سیله موظف اولانلر کلنجه بونلر فنونک اورتیه صاحبدینی شہاری رد ایتکدن عجز کوستره کوستره عمومک عقیدہ سنہ کیزلی برضعف مستولی اولدی. آرتیق دینک هر دماغه کی هوشی صاحبک آملانه، افمالنه هیچ تأثیری اولمایان موهوم بر خیالدن عبارت قالدی. طبیعدرکه حسه، شہودہ مقرون اولان بوحال ایچون قارئلریمه دلائل ایراد ایدہ جک دکلم.

بن شوفکری طاشیانیلردیم که: دین - تام واعم اولان معناسیله برابر قصد اولندینی صورتده - روح انسانینک احتیاجات ضروریہ سندندر. شاید مادیون مسالک فلسفینسی تمامیلہ ظفر یاب اولورسه: بشریتک وجودی، قورومش برچیچکک یبراقلری کی دوکولور. آرتیق حیات چکیلز بریوک کسایلر، یأس دینلن مصیبت نفوس ناطقه نک یکانه همدی اولور. علوم طبیعیہ بوحیات فانیده انسانک پاینه اک بویوک بر حصه سعادت آیریر؛ آلامی، اکدارینی آله یلکینه آزالتیر، نظر امعاننه قارشى آچه جنى عوالم عرفان ایسه اونی دینسندن ده، دینک اوطاتلی وعدلرندن ده وارسته قیلار. کبی سوزلره کلنجه: بونلر دیوار قوغولرینه طیقلمق ایجاب ایدن حشویاتدن باشقه برشی دکلدر. زیرا انسان محسوساتک شوپک - فیل اولان سوبه سیندن یوکسلرک عوالم قدسه، حظائر لاهوته طوغو پرواز ایتک اشیاقنده درکه مادیاتک ظاهری محاسنی هیچ بر زمان اونی روحک بوغایه امانیسندن مستغنی ایدہ من. حال بوکه یالکز علوم طبیعیہ نک صیرتنه باصه رق بوغایه یتشمه نک امکائی یوقدر.

بقایه انجذاب، عدمدن نفرت، صوکره، شو حس سز ماده نک تحکمندن قورتولمق ایچون مجاهده ایلہ مفطور اولان انسان مادیون فلسفه سنک تأثیر تلقیناتی آلتنده قالدقچه، کندیسینی بهامدن آیران، مواهب روحیه سی، قابل دکل، انکشاف ایدہ من. بالعکس طبیعی حیوانشدن دها سافل بر درکه یه سقوط ایدر.

آرتیق جهان وجودده حسدن محروم ماده دن باشقه برشی کوره یه من؛ گندی ده ایچنده بولندینی عوالمی ایسه قوانین طبیعیہ نک هیچ بر قصدہ مقرون اولقمیزین تکوین ایتدیکنه ذاهب اولان؛ بر قاج ییل کچکدن صوکره اولانجه وارلنک طوبراغہ انقلاب ایدرک آياقلر آلتده چیکنه.

نه جکخی، بوتون آملانک، بوتون مزایای خاقیه سنک، بوتون مواهب عقلیه سنک، الحاصل بوتون اوصاف جلیله و مقاصد علویہ سنک جسمانیته برابر چورویوب کیده جکخی دوشون برانساندن نه بکارسین؟ شہ یوقدر که بوقلدن اولان قناعلر بر کره وجدانه مسلط اولورسه آرتیق انساندن اک بویوک صفات انسانیه سی سلب ایدرده یچاره نک بوتون حسیات عالیہ ی اوزرنده اولیہ بر تأثیر اجرا ایلرکه موقعی یریوزنده کی مخلوقاتک اک سبیلی درکه سنہ قدر اینر.

مع مافیہ بن هیچ بر زمان دیم که: روحیون مسالک فلسفینسنک تلقیناتی، ولو بلادلیل اولسون، قبول ومدافعه ایدیلہ جک عقائد ضروریہ دن عد اولمق لازمدر. بنم بوخصوصده سوبیلہ جکم: اوتاقینات عصر حاضرده کی تنبہات وتجربات ایلہ مؤید برطاقم حقائقدرکه: توفیق الہی اوحقیقتلری میدانہ چیقارمق ایچون اوغراشانلرک انظاراطلاعی محسوس بر جوق مختلره ظفر یاب ایتشد.

لکن غربہ تعقیب ایدلکده اولان بومباحث مع الاسف شرق مسلمانلرنجه اصلا نظر التفاته آلمادیغند (المقطف) مجله سیله دو قور شیلی شمیلک قرق سنہ بن بری کرک ترجمه، کرک تالیف اوله رق یازدینی یازیلر قیلندن بر جوق واسطه لرله مادیون مسالک فلسفینسی شرق اسلامیده پک کنیش بر میدان بولدی.

مع مافیہ بن نه بومسلکی تعمیم ایچون اوغراشانلرک ساعیلرینی، فکرینزه مخالف اولدینی ایچون، زینف ایدہ جکز؛ نده او آدملری سوء نیتله اتمامه قالدقشه جکز. بز، اووادیده کی نشریاتہ اونشریاتک استناد ایتدیکی علم سوبه سینده، یاخود دها یوکسک بر عرفان ایلہ مقابله طرفلرینه یاناشما بوبده عقل وحکمتک ابا ایدہ جکی شتوم آمیز هجوملره مراجعت اضطرار رنده قالدیغنز دن طولانی، آنحق تفسمزه لوم ایدہ جکز.

مادیون مسالک فلسفینسی شرقیلر، خصوصیلہ رجال دین نظرندنه تدقیقه، تنقیده تحمیلی اولمایان اوهام ییغینی صورتده تاق ایدیلور. ایچلرندن بری بومسلکی چورومک ایسترسه: وقتیلہ علم کلام علماسی طرفندن سرد اولنان شہلری ایلری یه سورومک، صوکره ایچی بوش عبارلرله، کورولتیلی تمیرلرله اونلری ییقمق صورتیلہ ایشک ایچندن چیقمق ایسته یور! حال بوکه یوقاریده سوبلکیمز کی فلسفه مادیہ بوکون علوم طبیعیہ نک نتائج طبیعیہ سی صیرهنه کچمشدر. بناء علیه متکلمینک قوللاندینی سلاح بویکی خصمک قارشینده آرتیق ایشیاراماز، بومحاربینی باشه چیقارہ ییلمک ایچون علوم حاضرہ یه تمامیلہ وقوف شرطدر.

فلسفه مادیہ بزمده خواصمزلک افکاری چلمه یه، بزمده مکتبلریمزه صوقولمایه باشلادی. بوايسه اولیہ بر آفتدرکه یالکز مسلمانلرک عقیده سی تہلکک یه صوقاز؛ باسکه موجودیتلری محو ایدر. زیرا بزم رابطه اجتماعیه من دیندن باشقه برشی دکلدر. اونک ایچون، هاتکی سوبیلہ اولورسه اولسون، دینہ اصابت ایدہ جک برضعف مطلقا اورابطه نک رخنه دار اوله سنی انتاج ایدرکه بوبده عصر حاضرده کی ائم احلامیه نک انحلالی وبوانحلالک بوتون عناصر مسلمینہ سرائی ایچون اک بویوک عاملدر.

حسن و قبحك استعمال اولدینی درت معنادن اوچنی عقل طوغریدن
طوغری به تقدیر ایدر ، یا نکرز دردنجی معناده قولانیلان حسن و قبحك
عقلاً و یا شرعاً تقدیر اولونسی خصوصنده اصولین اختلاف ایدورلر .
محرر محترم بوجهندن ده غافل بولنیور . تفصیلات ایچون سبیل الرشادك
۲۹۲ نجی نسخه سنه مراجعت اولونه .

۴ -- « شرع عملارك حسن و قبحنی ایکی معیاره مراجعتله تقدیر ایدر :
نص ، عرف ، نص : کتاب و سنتده کی دلیل ، عرف : جماعتك عملی سیرت
و معیشتده تجلی ایدن اجتماعی وجدانیدر . » اسلام مجموعه سی : ۴۲

بومقدمه ده ادله احکام شریعت ایکی به آیریلور : نص ، عرف .
فقط اجماع ، قیاس ، استحسان ، استصحاب ، برات اصلیه ، عمل اهل
مدینه ، استصلاح ، شرع من قبلنا ، قول صحابی ، قول تابعی ، نفی مدارك ،
سد ذرایع ، اخذ بالاقل ، اخذ بالاكثر ، اخذ بالاخف ، اخذ بالاشرح ،
اخذ بالا حوط ، اخذ بالاصل ، اخذ بالظاهر و یا اخذ بالاطهر ، عموم
بلوی ، استقراء ، تلازم ، اقتران ، عضمت ، الهام ، شهادت وجدان ،
تحریر و توحی ، نجی منامده رؤیت ، قرعه ، عمل بالشبهین ،
تعارض اشباه ، قواعد کلیه کبی بین الاصولین متفق علیه و یا مختلف فیه
اولان ادله احکام شریعت تمامیه اجتماعی وجدانیدن ، عرفدن عداولنیور .
حالبوکه نظر شریعتده ، نظر فقهاء عرف ادله احکام شریعتدن بری در ؛
اجماع ، قیاس . . الخ کبی ادله احکام شریعتك قسیمی در ، یوخسه
مقسمی دکلدرد . [۱] قسیمی مقسم قیلمق نه منطقاً نه فقهاً طوغری
دکلدرد . فی الواقع عرف معروف معناسنه آلنیرسه ذکر اولنان ادله
احکامك کافه سنه ، کتاب و سنت ده داخل اولدینی حالده عرف دینه بیلیر . عرفی
اجتماعی وجدان معناسنه آلدقندن صوکره اجماع و قیاس . . الخ کبی ادله
احکامی عرفك اقسامی قیلمق اسلام فقهنجه قطعاً مردوددر .

ادله احکام شریعت ادله اصلیه به ارجاع اولونه بیلیر : کتاب ، سنت ،
اجماع ، قیاس ، و یا خود : نص ، اجماع ، قیاس ، و یا خود : وحی ،
رأی . یوخسه ادله احکام شریعت نص ، و عرفه ارجاع اولونماز .

۵ -- « شریعت نص نه قدر اهمیت و بریور ایسه عرفده اوقدر اهمیت
و بریور . » اسلام مجموعه سی : ۱۴۶

بومقدمه مقدمه فاسددر . نص : اصل شریعتدر ، عرفه مراجعت
قرعه به مراجعت کبی نزاعی قطع ایچوندر ، عرف فصل نصه مزاحم
اوله بیلیر ؟ تفصیلات ایچون سبیل الرشادك ۲۹۲ ، ۲۹۳ نجی نسخه لرینه
مراجعته اولونه .

۶ -- « امت اجتماعی وجدانك (عرفك) تحسین ایشدیکی معروفی اسر ،
تقییح ایندیکی منکری سی ایتمکله مکفندردل . » اسلام مجموعه سی : ۱۴۵ و ۱۴۶

[۱] تقسیمده جنسه و یا کله مقسم ؛ جنسك انواعه و یا کلك اجزاسنه قسم ؛
یکدیگر لرینه نسبت اولنان اجزا و یا انواعه قسم دیرلر . مثلاً جمله مقسدر . جمله
اخباریه جمله لك قسمی ، جمله انشائیة لك قسمی در . تقسیمده اوج شرط معتبردر :
حصر ، منع ، تباین بین الانسام . حصر : مقسمده داخل اولان برشی اقسامده داخل
اولمندر . منع : مقسمده داخل اولمان برشی اقسامده داخل اولامندر . تباین بین الانسام :
بر قسم دیگر بر قسمیه مباین اولمندر . شرائط ثلثه ده اسکی ، یکی منطقجیلر
اتفاق ایتمشلدرد .

ایشته شوملاحظه لره بناء درک : فلسفه مادیه نك تعقیب ایتدیکی
غایه لرله اونك كرك ضعیف ؛ كرك قوتلی اولدینی جهتلی کوسترملك ؛
صوکرده ایلری سورولن شبهه لری علوم صحیحیه استناداً ازاله ایتك
ایچون برسلسله مباحث یوروتمه ده اوغراشه جغز ؛ او مباحثی ده « سبیل
الرشاد » مجله محترمه سیله نشر ایده جکرز . مأمولدرکه بوصورتله عموماً
شرق و بالخاصه امت عثمانیه نك حیات اجتماعیه سنه عائد ، همك اساسلی
نقطه سنه عائد بر خدمتده بولنش اولورز . والاه الموفق للصواب .

مصرلی محمد فرید وجدی

فِقْهٌ وَفَتْاوی

اجتماعی اصول فقهه احتیاج واری ؟

سؤال : ۱۲ — اجتماعی اصول فقهه احتیاج واریدر ؟ بالفرض والتقدیر
احتیاج حاصل اولدینی صورتده بوراده نه کی قواعد حاکم اوله جقدر ؟

جواب :

« اجتماعی اصول فقهه احتیاج واردر » قضیه سی بر قضیه تالیه در ،
بر نتیجه در ، بر طاقم مقدماته متوقفدر . اول امرده او مقدماتك مسند
الثبوت اولسی ، ثانیاً مقدمات ایله نتیجه آره سنده بر تعلق منطقی
بولونسی شرط اعظمدر .

اجتماعی اصول فقهه احتیاج داعیه سنده بولنانلر بر طاقم مقدمات
سرد ایدورلرکه او مقدماتك هیچ بری نتیجه نی مستلزم دکلدرد . سرد
اولان مقدمات اجتماعی اصول فقهی انتاج ایتور ؛ بلکه اصول فقه
ایله ، فقهایه قابل توفیق اولمان بر نظریه بی ، بر رأی ، رأی مقدوحی
مستلزم اولور . اجتماعی اصول فقهك متوقف اولدینی مقدماته عطف
نظر ایدلم :

۱ — « علم فقه نفع و ضرره متعلق اولان اعمال تدقیق ایتز ، حسن
و قبحه متعلق اولان اعمال تدقیق ایدر . » اسلام مجموعه سی : صفحه : ۴۰

بومقدمه فقه اسلامی به اصلاً مطابق دکلدرد ، طوغری دکلدرد ،
بویابده کی تفصیلات ایچون سبیل الرشادك ۲۹۲ نجی نسخه سنه مراجعت
اولونه .

۲ — « علم فقه مناسك اسلامی ، حقوق اسلامی ناملریله ایکی بحث
مستقلی مشتملدر . » اسلام مجموعه سی : ۴۱

بومقدمه ده اسلام فقهنجه طوغری دکلدرد . سبیل الرشادك ۲۹۲
نجی نسخه سنه مراجعت اولونه .

۳ — « عقل طرفندن تقدیر اولنان حسن و قبح نفع و ضرردن بشقه
بر شی دکلدرد ، نفع و ضرری تمیز ایتکله حسن و قبحی تقدیر ایتك آیری آیری
شیلدر : » اسلام مجموعه سی : ۴۱

بودعوائی اورته به قوان محرر محترم حسن و قبح مسئله سنده مذهب
مختار حنفیه بی ترجیح ایدور ، بوخصوصده کندیسیله برابر اولورز .
فقط بومذهبك « نافع حسن ، مضره قبیح » دیدیکندن غافل کورونیور ؛